

Hemvärnsmuseet

I serien om vårt militärhistoriska arv, SMHA, besöker vi i del 24 Hemvärnsmuseet i Vällinge, Salem.

Text och foto: Kerstin Reinholdsson, Hemvärnsmuseet.

Fabrikstillverkat eldmarkeringsgevär. Skjuter genom att man vevar på veven.

Hemvärnet bildades på grund av andra världskriget. Sveriges neutrala försvarspolitik föll inte alla på läppen. Män som fortfarande var värnpliktiga och anställda blev inkallade för att bli försvara Sveriges gränser. Människorna i Morlanda socken på västkusten ansåg att neutralitetspolitiken var förkastlig och att det tyska hotet var alltför stort och tog saken i egna händer. De skapade ett Hemvärn, som rekryterade genom affischer. Regering och Riksdag gav en kraftig erinring, om att olaga medborgargarde icke får förekomma. Morlandaborna var inte ensamma om detta. I Lit, Tärnsjö och Lund bildades olika hemvärn. 26 jan 1940 påbörjade regeringen och kungahuset att diskutera att

legalisera detta så kallade folkuppror. Inspirerade av Helmer Bratt och österrikiska Heimwehr fördes intensiva diskussioner och 31 maj bildades Hemvärnet i Sverige. Icke värnpliktiga män kunde ansluta. De fick en armbindel och mössa eftersom övrigt materiel var till för de inkallade. Tidigt i hemvärnets historia anslöt sig många frivilliga organisationer, för att vara behjälpliga. Svenska Lottakåren, Sveriges

Harskramla och skallra för att imitera kulspruteljud.

Harskramla att skruva fast på k-pist. Skjuter genom att man vevar på veven.

11 FÄSTNINGSMUSEUM VAXHOLM

ARMÉMUSEUM STOCKHOLM

13 HEMVÄRNSMUSEET VÄLLINGE

C FLYGVAPENMUSEUM LINKÖPING

kvinnliga bilkår, Försvarets motorcykelkår m fl.

Uppfinningsrikedom

Hemvärnet fick överbliven materiel och för att verksamheten över huvud taget skulle fungera, så skapades egen krigsmateriel med stor uppfinningsrikedom. För att öva t ex inbrytning, och bekämpning av fiender är det vanligt att använda lös ammunition, men det kostar pengar och för att spara gjorde förbanden

Stavgranat.
Öva kastteknik.

Stavgranaten, attrapp. Svarvat trästycke i ungefärlig samma form och tyngd som stavgranaterna. Så kunde soldaten öva kasttekniken. Men hur den verkligen motsvarade en skarp granat kan diskuteras. När jag jämförde med övningsgranaterna vi har på museet, ligger tyngdpunkten annorlunda.

egna inköp eller byggde egen eldmarkeringsutrustning. Eldmarkering är ett sätt att beskriva hur gevär låter, när man skjuter, alltså ”pang”. Man använde allt från harskramlor till fabrikstillverkade gevär med harskramelteknik, vilket är en mindre låda som man kunde fästa på k-pist-39 och veva fram ”skotten”. På så sätt skapades en illustration av ett realistiskt eldöverfall.

Andra exempel där man har fått improvisera är bordslampor till staben gjorda av en gammal snuskburk och guldburk. Elektrisk lampa till staben tillverkad av gamla snuskburkar.

Ytterligare ett exempel är IED för övning, bombatrappor. För att förstå hur olika försätsmineringar, »»

Innehåll från Linköpings apotek.

Sjukvårdsmaterial inköpt från apoteket i Linköping. Innehåller en förpackning Charpibomull, en ask gasbinda 10 m x 5 cm. En flaska vätesuperoxidlösning 3 % innehåll 100 ml, en flaska Kollodium 30 ml och en flaska jodsprit 30 ml.

Sjukvårdsväska i papp, smärting och läder.

Sjukvårdsutrustningen fick även den improviseras och egna sjukvårdsväskor skapades. Väska tillverkad av masonit, klädd med smärting och läderremmar.

IED (Improvised Explosive Device) bomber och andra explosiva farliga föremål ser ut och hur de ska hanteras och oskadliggöras, är ett digert och farligt arbete. För att öva under säkra förhållande tillverkade soldaten egna ”bomber” av plank och elsladd. Rörbomber med eltejp och sladd, gärna i olika färger. ■

Kamouflage till prickskyttar.

Gravspegel, ett periskop att använda i skyttegrav.

Kamouflagekläderna till prickskyttarna. Thore E Hallén utbildade prickskyttar till hemvärdet under mitten på 80-talet, genom HvSS (Hemvärnets Stridsskola) försorg. Han tillverkade själv kamouflagekläderna till soldaterna och deras utrustning. Säckväv, delar av kamouflagenät och målade gröna fläckar i olika nyanser.

Närbild på fodralet till prickskyttegevär.

Gravspegeln. Ett periskop som användes när man låg i en skyttegrav. Satte upp gravspegeln över kanten på skyttegravens och kollade att kusten var klar. Detta ex är tillverkat av händiga händer, som inte ville få huvudet bortskjutet.

Närbild av gravspegeln. Man kan skimta motorcyklar.

Fakta

Hemvärdsmuseet finns i Vällinge, Salem. Här finns även HvSS, Hemvärnets stridsskola, som startade 1943. Man började redan på 60-talet att samla föremål till ett kommande museum. 1973 öppnades museet till HvSS 30 års jubileum. Föreståndare till museet har under åren varit entusiastiska lärare, som med varm hand tagit hand om samlingarna. Ibland stod det tomt, för det fanns ingen som hade tid att ta tillvara intresset. 1993 renoverades och byggdes det ut med Tore Strands hjälp. 2002 tog Lars-Gunnar Sederlin över. 2009 blev Hemvärdsmuseet utvald av SFHM (Sveriges försvarshistoriska museer) till att tillhöra SMHA (Sveriges militärhistoriska arv). Ett av kraven var att museet skulle vara tillgängligt för allmänheten. 2013 anställdes Kerstin Reinholdsson som tillförordnad museiföreståndare av rikshemvärnsrådet. På fem år har besöksantalet ökat med ca 25 %.

Hemvärdsmuseet, Hemvärnets stridsskola 145 90 Norsborg
0705-827457 • info@hemvarnsmuseet.se • www.hemvarnet.se
Vi finns på Facebook, Instagram och digitalt museum.